Valiokunnan lausunto TaVL 15/2026 vp– HE 18/2026 vp

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy -nimisen osakeyhtiön sidosyksikköaseman edellytyksistä, sen omistaman tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäytöstä sekä varautumisvelvollisuudesta

Sivistysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy -nimisen osakeyhtiön sidosyksikköaseman edellytyksistä, sen omistaman tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäytöstä sekä varautumisvelvollisuudesta (HE 18/2026 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sivistysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lainsäädäntöneuvos Eerikki Nurmi, opetus- ja kulttuuriministeriö
- hallitusneuvos Juho-Antti Jantunen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Soili Vasikainen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- kaupallinen neuvos Olli Hyvärinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- erityisasiantuntija Heidi Ruohonen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- Manager, Relations Jenny Hasu, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- toiminnanjohtaja Ida Mielityinen, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- johtava asiantuntija Sanna-Maria Bertell, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- toiminnanjohtaja Heikki Holopainen, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Teknologiateollisuus ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ehdotuksen tausta ja tavoitteet

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki CSC — Tieteen tietotekniikan keskus Oy -nimisen osakeyhtiön (CSC) sidosyksikköaseman edellytyksistä, sen omistaman tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäytöstä sekä varautumisvelvollisuudesta. Ehdotettu sääntely

liittyy eduskunnan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön muuttamisesta (HE 2/2026 vp), ja sen on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan hankintalakiin ehdotettujen muutosten kanssa. Esitys kytkeytyy myös CSC:n hallinnoiman ja osin EU:n rahoittaman, jäsenmaiden yhteiskäytössä olevan LUMI-supertietokoneen ja lähitulevaisuudessa käyttöön otettavan LUMI AI -supertietokoneen käyttöön.

CSC:n yhtiöjärjestyksen mukaisena toimialana on kehittää ja tarjota suomalaisen tutkimuksen, opetuksen, kulttuurin, hallinnon ja tietohallinnon tieto- ja viestintäteknisiä palveluja opetus- ja kulttuuriministeriölle, korkeakouluille ja tutkimukselle, opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalle sekä muulle julkiselle hallinnolle. Tämän mukaisesti CSC:n tehtävänä on ylläpitää ja kehittää opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan keskitettyä ICT-infrastruktuuria, johon kuuluvat muun muassa kansalliset supertietokoneet ja yhteiseurooppalainen LUMI-supertietokone, tutkimuksen tietoverkko Funet sekä koulutuksen ja tutkimushallinnon palvelut.

CSC on erityistehtäväyhtiö, jonka omistavat Suomen valtio (70 % osakkeista) sekä suomalaiset korkeakoulut (yliopistot ja ammattikorkeakoulut) erisuuruisin osuuksin. CSC toimii EU:n hankintadirektiivissä ja kansallisessa hankintalaissa tarkoitettuna omistajiensa sidosyksikkönä. Se ei tavoittele voittoa, vaan myy palvelut omistajilleen omakustannushintaan. Myös valtion tutkimuslaitokset voivat käyttää laskentakapasiteettia korkeakoulujen kanssa yhtäläisin ehdoin. Yrityksille myydyn laskentakapasiteetin osuus yhtiön myynnistä on ollut vähäinen. Esimerkiksi vuonna 2024 kilpailluille markkinoille suuntautunut CSC:n kansallisten tietokoneiden kapasiteetin ja muiden palvelujen ulosmyynti oli alle yksi prosentti yhtiön liikevaihdosta. Yritykset voivat hyödyntää myös yhtiön hallinnoiman, EU:n jäsenmaiden yhteiskäytössä olevan LUMI-supertietokoneen kapasiteettia eurooppalaisen suurteholaskennan yhteisyrityksen toimintaa sääntelevän EuroHPC-asetuksen mukaisesti.

Ehdotuksen tavoitteena on vahvistaa suomalaisen tieteen kansainvälistä tasoa, kilpailukykyä ja huippututkimuksen edellytyksiä. Esityksellä pyritään parantamaan erityisesti yritysten mahdollisuuksia hyödyntää suurteholaskentaa tutkimus- ja kehitystoiminnassaan. Talousvaliokunta pitää ehdotuksen tavoitteita kannatettavina ja kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

Keskeisten ehdotusten arviointia

Poikkeukset hankintalain sidosyksikköjä koskevaan sääntelyyn

Poikkeus hallituksen esityksessä HE 2/2026 vp ehdotettuun vähimmäisomistusosuutta koskevaan vaatimukseen. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/24/EU (hankintadirektiivi) 12 artiklan ja voimassa olevan hankintalain 15 §:n mukaan sidosyksiköllä tarkoitetaan hankintayksiköstä muodollisesti erillistä ja päätöksenteon kannalta itsenäistä yksikköä, johon hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa käyttää määräysvaltaa samalla tavoin kuin omiin toimipaikkoihinsa. Hankintayksikkö voi ostaa sidosyksiköltään tavaroita tai palveluja ilman julkista kilpailutusta.

Parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä HE 2/2026 vp kansallista hankintalakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että jatkossa hankintayksikön tulisi omistaa

vähintään kymmenen prosenttia sidosyksikön osakkeista, jotta se voisi ostaa sidosyksiköltä tavaroita tai palveluja suoraan ilman kilpailutusta. Ehdotus tarkoittaisi sitä, että merkittävä osa korkeakouluista ei voisi enää jatkossa käyttää CSC:tä sidosyksikkönä eikä hankkia sen tarjoamia palveluja ilman tarjouskilpailua.

Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että CSC:n toimintaan ei sovellettaisi hankintalakiin ehdotettua vähimmäisomistusvaatimusta. Hallituksen esityksen perustelujen ja asiantuntijalausuntojen mukaan CSC:n hallinnoima tutkimusinfrastruktuuri ja sen tuottamat palvelut ovat välttämättömiä korkeakoulujen tulokselliselle toiminnalle. Merkittävä osa palveluista on luonteeltaan sellaisia, että niitä ei ole saatavilla markkinoilta tai niiden tuottamiseen ja käyttöön liittyy tärkeitä turvallisuusnäkökohtia. Erityisesti supertietokoneet edellyttävät mittavia investointeja, joita yksittäisellä korkeakoululla tai tutkimuslaitoksella ei ole mahdollisuutta toteuttaa. Lisäksi investointisykli on nopea, koska supertietokoneen käyttöikä on noin viisi vuotta.

Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan keskitetty infrastruktuuri on käytännössä ainut toimiva vaihtoehto ylläpitää ja kehittää Suomessa tehokasta ja kilpailukykyistä suurteholaskentaan ja supertietokoneiden kapasiteettiin perustuvaa tutkimusinfrastruktuuria. Korkealaatuisella ja tehokkaasti toimivalla kaikkien korkeakoulujen saatavilla olevalla tutkimusinfrastruktuurilla on keskeinen merkitys myös Suomen talouden kasvun ja kilpailukyvyn näkökulmasta. Valiokunta yhtyy hallituksen esityksessä ja asiantuntijalausunnoissa esitettyihin näkemyksiin ja pitää perusteltuna ehdotusta, jonka mukaan eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä HE 2/2026 vp hankintalain 15 §:n 2 momenttiin ehdotettua sidosyksikön vähimmäisomistusvaatimusta ei tulisi soveltaa CSC — Tieteen tietotekniikan keskus Oy:öön.

Tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäyttö ja sidosyksikön ulosmyyntiraja. Hankintalain 15 §:n 1 momentin mukaan sidosyksikön ulosmyynti eli myynti muille kuin sen omistajille voi olla enintään viisi prosenttia ja enintään 500 000 euroa sen liiketoiminnasta. Hankintalain mukainen ulosmyyntiraja koskee kansallisesti rahoitettuja supertietokoneita. Se on huomattavasti tiukempi kuin EU:n jäsenmaiden yhteiskäytössä olevaa LUMI-supertietokonetta ja lähitulevaisuudessa käyttöön otettavaa LUMI AI -supertietokonetta koskeva EuroHPC-asetuksen mukainen ulosmyyntiraja, joka on 20 prosenttia niiden kapasiteetista.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että CSC voisi hankintalain sidosyksikköasemaa koskevan ulosmyyntirajan rajoittamatta myydä markkinaehtoisesti kansallisten supertietokoneiden kapasiteettia sekä kapasiteetin toimittamiseen tarvittavia resursseja ja liitännäispalveluja muille tahoille kuin yhtiöön määräysvaltaa käyttäville hankintayksiköille enintään 20 prosenttia yhtiön vuotuisesta kokonaiskapasiteetista. Ulosmyynti saisi kuitenkin olla enintään 20 prosenttia yhtiön liikevaihdosta. Lisäksi edellytetään, että kansallisten supertietokoneiden suurlaskentakapasiteettia voitaisiin myydä vain siltä osin kuin sitä ei tarvita korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten omaan käyttöön. Ehdotettu 20 prosentin ulosmyyntiraja koskisi vain kansallisten supertietokoneiden kapasiteetin käyttöä, ja muilta osin noudatettaisiin jatkossakin hankintalain mukaista viiden prosentin ulosmyyntirajaa. Ehdotusta perustellaan sillä, että CSC:n tutkimusinfrastruktuurin käyttöä yritysten tutkimuksen ja kehitystyön tarpeisiin voidaan tehostaa

ja yksinkertaistaa, jos CSC:n hallinnoimien kansallisten ja EU:n jäsenmaiden yhteiskäytössä olevien supertietokoneiden ulosmyyntiä koskevat samat periaatteet.

Asiantuntijalausunnoissa ehdotusta kannatetaan laajasti, koska se mahdollistaa nykyistä kustannustehokkaamman tutkimusinfrastruktuurin rakentamisen. Lisäksi esitys avaisi yrityksille nykyistä paremmat edellytykset toteuttaa suurteholaskentaa edellyttäviä tutkimushankkeitaan CSC:n tutkimusinfrastruktuuria hyödyntäen. Ehdotus mahdollistaa myös entistä tiiviimmän yhteistyön tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja yritysten välillä. Korkealuokkaiset infrastruktuurit houkuttelevat lahjakkuuksia maailmanlaajuisesti ja ovat merkittäviä keskeisten kehitystä vauhdittavien teknologioiden kehittämisen ja hyödyntämisen näkökulmasta.

Talousvaliokunta kannattaa ehdotusta. Valiokunta pitää tärkeänä hallituksen esityksen mukaista lähestymistapaa, jonka mukaan yrityksille tarjottavat palvelut hinnoitellaan markkinaehtoisesti ja CSC:n kirjanpidossa markkinaehtoinen toiminta eriytetään yhtiön muusta toiminnasta. Näin varmistetaan toiminnan läpinäkyvyys ja estetään kilpailun vääristymistä markkinoilla. Valiokunta yhtyy asiantuntijalausunnossa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan kilpailun vääristymien estämiseksi hinnoittelun tulisi olla markkinaehtoista myös niissä tilanteissa, joissa CSC:n hallinnoimaa infrastruktuuria hyödynnetään sen omistajaorganisaatioiden omassa kilpailullisessa toiminnassa. Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotus ei ole ongelmallinen EU:n valtiontukisääntelyn ja sitä koskevan vallitsevan oikeuskäytännön näkökulmasta.

CSC:n varautumisvelvollisuus

Hallituksen esityksen mukaan CSC:lle asetetaan varautumisvelvollisuus, joka koskee tutkimusinfrastruktuurin ohella yhtiön kaikkia palveluja. Ehdotuksen mukaan yhtiön tulisi valmiussuunnitelmin ja toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa hallinnoimansa tutkimusinfrastruktuurin sekä muiden palveluidensa mahdollisimman häiriötön toiminta myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Ehdotus vastaa viranomaisen varautumisvelvollisuutta koskevaa valmiuslain 12 §:ää. Talousvaliokunta pitää ehdotusta perusteltuna.

Muita huomioita

CSC:n tehtävien määritteleminen lain tasolla. Eräissä talousvaliokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa kiinnitetään huomiota siihen, että ehdotetussa laissa ei ole määritelty CSC:n tehtäviä vaan niitä on kuvattu ainoastaan hallituksen esityksen perusteluissa. Talousvaliokunta pitää asiantuntijalausuntojen tavoin tärkeänä, että julkisessa määräysvallassa olevan yhtiön tehtävistä säädetään mahdollisimman tarkkarajaisesti laissa. Tämä selkeyttäisi CSC:n eri rooleja sekä ehdotetun lain suhdetta kilpailuneutraliteettia koskevaan sääntelyyn.

CSC:n merkitys kansallisen kvanttistrategian tavoitteiden näkökulmasta. Huhtikuussa 2025 julkaistun kansallisen kvanttistrategian yhtenä keskeisenä tavoitteena on pystyttää korkeakouluille, tutkimuslaitoksille ja yrityksille helppokäyttöinen ja kohtuuhintainen tekoäly-, suurteholaskenta-, kvanttilaskenta-, hybridilaskenta- ja mallinnusympäristö, joka mahdollistaa datan luottamuksellisen käyttämisen. Talousvaliokunta viittaa saamiinsa asiantuntijalausuntoihin

ja toteaa, että ehdotettu sääntely tukee kansallisen kvanttistrategian tavoitteiden mukaisen tutkimusinfrastruktuurin rakentamista Suomeen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Talousvaliokunta esittää,

että sivistysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 23.4.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Kaisa Garedew ps
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Hilkka Kemppi kesk
jäsen Miapetra Kumpula-Natri sd
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Hanna Laine-Nousimaa sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johanna Rihto-Kekkonen